

De mossen van het natuurreservaat de “Meneerskooi”, een oude eendenkooi bij Uithuizermeden (Noord-Groningen)

B. O. (Ben) van Zanten

Vogelzangsteeg 8, 9479 TG Noordlaren (bovzanten@home.net)

Abstract: The bryophytes of the nature reserve “Meneerskooi”, an abandoned duck decoy near Uithuizermeden (province of Groningen, The Netherlands)

The nature reserve consists of a decoy with surrounding grassland and an artificial pond. The open water of the decoy is surrounded by a small border of wood with mainly old *Sambucus nigra* trees and some *Acer pseudoplatanus*, *Fraxinus excelsior*, *Polulus alba* and *Salix alba*. The most interesting find in the border is the very abundant occurrence of *Zygodon conoideus* (with one capsule). Other noteworthy finds are further *Brachythecium salebrosum*, *Orthotrichum tenellum*, *Syntrichia laevipila*, *S. papillosa*, *Ulota phyllantha*, *Zygodon viridissimus* var. *viridissimus* and *Metzgeria furcata*. All these species were mainly growing on *Sambucus*. On the sandy clay of the surrounding grassland 11 species were found and 20 on the slanting taluds of the pond. The most interesting species of the last group are *Amblystegium varium*, *Bryum intermedium*, *Cratoneuron filicinum*, *Dicranella schreberiana*, *Didymodon fallax*, *Pohlia melanodon* and the liverworts *Aneura pinguis* and *Pellia endiviifolia* (with large, inflated involucra).

In de winter van 2000 maakte de heer R. Douwes mij attent op de prachtige mosvegetatie van de Meneerskooi, een oude eendenkooi welke op ca. 2 km ten Noorden van Uithuizen ligt langs de Meneersweg bij het gehucht Hefswal. De kooi met omringende graslanden is ongeveer 6 ha groot en in het bezit van Natuurmonumenten. Het gebied ligt nagenoeg geheel in km-hok 244-606 (03-45-45), slechts een heel klein stukje van het grasland ligt in km-hok 244-605 (03-45-55) en is niet geïnvventarieerd.

De eendenkooi bestaat uit open water omringd door een rietkraag en een smalle bosrand welke grotendeels bestaat uit oude vlieren met zeer veel dood hout. In de bosrand staan verder een aantal grote abelen, esdoorns, essen en enkele wilgen, meidoorns en elzen. De bodemvegetatie bestaat voornamelijk uit brandnetels en sneeuwkllokjes. De bodem bestaat uit sterk humeuze zavel waarop veel *Brachythecium rutabulum*, *Eurhynchium hians* en *Eurhynchium praelongum* groeit, alle drie soorten vaak overgaand op het dode hout. Plaatselijk komt ook vrij veel *Didymodon fallax* en *Pohlia melanodon* voor. De meest algemene

soorten op de vlieren waren: *Hypnum cupressiforme*, *Brachythecium rutabulum*, *Orthotrichum affine* en *Zygodon conoideus* (zeer algemeen!). Andere interessante en vrij algemeen voorkomende soorten waren: *Orthotrichum tenellum*, *Syntrichia laevipila*, *Ulota phyllantha* en *Zygodon viridissimus* var. *viridissimus*. Verder werden *Orthotrichum lyellii*, *Syntrichia papillosa*, *Tortula muralis* en *Metzgeria furcata* een paar maal verzameld. Interessant is bovendien dat door Irene één kapsel werd gevonden van *Zygodon conoideus*. Ondanks ijverig zoeken konden we er niet meer vinden. De oudere gemmen van *Zygodon conoideus* hebben zwak papilleuze wanden. Omdat ze soms lichtbruin zijn werd even gedacht aan *Zygodon viridissimus* var. *rupestris*, maar veel van de gemmen bestaan uit meer dan 5 cellen zodat deze variëteit niet in aanmerking komt. Opmerkelijk was ook het voorkomen van *Eurhynchium hians* op een vlier op ca. één meter hoogte boven de grond.

Om de eendenkooi liggen een aantal graslanden op zavel die ook bij het reservaat horen. Het grasland wordt langs de Meneersweg afgegrensd door een vrij diepe sloot met steile wanden. In de sloot groeide veel *Drepanocladus aduncus* en op de wanden o.a. *Plagiomnium undulatum*. In het grasland bij de zuidoosthoek van de kooi heeft Natuurmonumenten een rechthoekige plas uitgegraven met geleidelijk aflopende randen (ca. 30 graden) om de diversiteit van de vegetatie te bevorderen. Dit doel is, althans voor de mossen, ruimschoots bereikt: op de taluds van de plas werden bijna 2 maal zoveel soorten aangetroffen als in het omringende grasland, namelijk 11 soorten in het grasland en 20 op de taluds. Van deze 11 graslandsoorten zijn er slechts 3 die niet op de taluds gevonden zijn, namelijk *Barbula convoluta*, *Bryum* cf. *rubens* (geen tubers gevonden) en *Tortula acaulon*. De interessantste soorten van het talud waren: *Amblystegium varium*, *Bryum intermedium*, *Cratoneuron filicinum*, *Dicranella schreberiana*, *Didymodon fallax*, *Aneura pinguis* en *Pellia endiviifolia*. Deze laatste soort had merkwaardige, sterk opgeblazen involucra. Dit kan (volgens Arno van der Pluijm) zo lijken omdat ze in de herfst nog niet zijn uitgegroeid

Naar het gebied zijn drie excursies gehouden, namelijk op 6-3-2001, 13-3-2001 en 4-10-2001. De volgende personen hebben aan één of meer hiervan deelgenomen: Martin Busstra, Tidde Goldhoorn, Heddy de Keizer, Sjef Pistor, Evert Rietsema, Irene Robertus, Pim de Rooter en Ben van Zanten. Van alle soorten is tenminste één exemplaar opgenomen in het herbarium van B.O. van Zanten. Hierbij bedank ik

Hans Colpa voor het geven van waardevol commentaar op het manuscript.

Soortenlijst

E = eendenkooi, a = abeel, b = bodem van eendenkooi, d = dood hout, e = esdoorn, v = vlier G = grasland om eendenkooi, S = slootwand, T = talud plas, ! = met kapsels.

Amblystegium serpens Eev!T Amblystegium varium T Barbula convoluta G Barbula unguiculata G!ST! Brachythecium rutabulum Eabdev!G!ST! Brachythecium salebrosum Ee Brachythecium velutinum Ev! Bryum barnesii G! Bryum capillare Edev Bryum intermedium T! Bryum cf.rubens G Calliergonella cuspidata ST Ceratodon purpureus G!T Cratoneuron filicinum T Dicranoweisia cirrata Ev Dicranella schreberiana T Dicranella varia G!T! Didymodon fallax Eb!T! Drepanocladus aduncus (in sloot) Eurhynchium hians Edv GST Eurhynchium praelongum EabdeST(bovenaan) Funaria hygrometrica T! Grimmia pulvinata Ev! Homalothecium sericeum Edv! Hypnum cupressiforme Eaelv Leptodictyum riparium Edev!T! Orthotrichum affine Eev! Orthotrichum diaphanum Ede!v! Orthotrichum lyellii Ev Orthotrichum tenellum Ev! Plagiomnium undulatum ST(bovenaan) Pohlia melanodon EbT Rhynchostegium confertum Ede!v! Rhytidiadelphus squarrosus GT Syntrichia laevipila Ed!v! Syntrichia papillosa Edav Tortula acaulon G! Tortula muralis Ev! Ulota phyllantha Edaev Zygodon conoideus Edev! Zygodon viridissimus var. viridissimus Edv Aneura pinguis T! Lophocolea heterophylla Ed! Marchantia polymorpha T Metzgeria furcata Eev Pellia endiviifolia T

